

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papíron 30 P.
Postatakpt. csekksz. sz. 16760

Különös temetés

irta: Lengyel István

Talán inkább a gyászoló gyülekezet összetétele volt különös, amelyik kedden délben fájdalmas némasággal tisztelgett *Iván Ede* kartársam és barátom koporsója előtt a farkasréti temetőben. Néhány előkelő lelkű és pozíciójú közéleti férfiu mellett, aminő *Petrovich Elek*, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, a zsidó szellemnek egy-két kivételes szépségű példánya borongott a ravatal felett. Olyasfélék, mint az én halott barátom volt, a szépségeknek alázatos hódolói, az igazságnak mártírsorsu áldozatai és a léleknek válogatott arisztokratái, akik nemcsak a siker és a pénz üstököseinek a büvkörét kerülik, de lemondanak a több-kevesebb kényelmet biztosító szolid polgári existencia lehetőségéről is, miként ezt az én elköltözött *Iván Ede* barátom cselekedte, ki is, mint képzőművészeti kritikus élt és halt meg Kis-Magyarországon.

A gyászoló gyülekezet zömét azonban, a néhány finom zsidó lélek és előkelő pozíciójú közéleti férfiu mellett — a kikeresztelkedettek tették. Művészek és művészbarátok, írók és más intellektuellek, akik régen elhagyták az ősi vallást s akik most a budai zsidó-temető szertartás-termében idegenkedve néztek körül és sehogyan sem találták helyüket. Köztük az én elköltözött barátom fivérei, az egyik világhírű festő, nemigen tudták, mint viseljék különös helyzetüket. Hiszen nagyon jól emlékeztek rá,

hogy most meg kellene szaggatniok ruháikat; ugyanekkor azonban riadtan gondoltak vissza azokra a rokoni és baráti koporsókra, amelyek felett könnyezvén, áhítatukat elzavarta a temetési szertartást végző rabbi gépies munkája, átérzés nélkül való szószaporítása, a könnyzacskók megindítását célzó hamis páthosz, amelyik mindenkit elkínzott a koporsó mellett. S visszaemlékezvén amaz időkre, amikor eltávolodtak szülők hitétől, úgy érezték itt a szertartás-terem komor feketeségében, hogy amaz okok között, melyek a hitehagyottak táborába zavarták őket, nem az utolsó sorban áll a temető papjainak rideg, csaknem üzletes lamentációja, melynek során nem egyszer a legfontosabb adatokat is elmulasztják megtanulni és a gyászoló gyülekezet megrökönyödésére és minden kegyeletérzés lábbal tiprásával zsebükbe nyulnak s onnan különféle cédulákat halásznak elő, melyekre a rokonoktól szerzett adatokat feljegyezték s amelyeknek a bántó zizegése a denevérszárny borzongásával hatott azokra, akik ki-keresztelkedtek később s most az elkerülhetetlen rossz érzésével várták a rabbi búcsúztatóját s az abból számukra is kijutó szemrehányást.

Magam is szorongva lestem velük, mi történik majd. És ime megjelent a szószéken a ravatal felett a budai rabbinus, Kiss Arnold és nagyon halkán, csendesen, mintha hangjával simogatni akarná a halottat a koporsóban és a hozzátartozók oly nagyon élő fájdalmát, beszélni kezdett az örökkön való szépségekről, miknek az én drága barátom életét szentelte. Mikor pedig a halott fivéreiről kellett megemlékeznie, akik a vallás szigorú dogmája szerint abban a pillanatban megszűntek lenni, midőn elhagyták vallásukat, ugyanilyen egyszerűen, természetesen és megbocsájtón kerülte meg a kényes kérdést, idézvén az Irás szavait: „Gyönyörűség számomra, ha testvérek így szeretik egymást.”

A búcsúztató eme szavainál megszűnt minden idegenkedő tartózkodás és rossz érzés amaz emberek között, akik elkisérték utolsó útjára halottukat, noha ezt abból a házból temették, ahonnan ők örökre száműzték magukat. Látni lehetett ezen a különös társaságon, hogy immár megint otthon érzik magukat, utat találnak szivükben régi zsoltárok, melyeket talán nem is hallottak soha, de amelyeknek hangjainál nagyapáik éltek és meghaltak. S bármennyire eltávolodtak is, nemcsak a zsidó hittől, de valamennyi vallás külsőségeitől, lévén csaknem valamennyien rajongó hívői a művészetnek, tudománynak és haladásnak, mikor a sir felett halom emelkedett és a kántor a fehér tábláról olvasni

kezde a zsidók halotti imáját, valamennyien, testvérek és barátok, akik azt hitték, hogy semmitem köti már őket a Jehovához, valami ellenállhatatlan erőből vonzottan álltak körül a táblát és mondták elnyújtott zokogással a kántor után a halotti imádságot.

A magyar zsidóság vezetői elgondolkodhatnak e különös temetés felett. És mikor keresik a módját a kikeresztelkedés megakadályozásának, ráeszmélhetnének, hogy előbb annak okai közül kell kiküszöbölni azokat, amelyeket lehetséges. S talán arra a belátásra is juthatnának, hogy a modern koroknak a vallási dogmák külsőségeihez alkalmazkodni oly nehezen tudó zsidóságot ne rettentsék el vallásától gépies, sokszor üzletes gesztusokkal — éppen azon a helyen, melyen legközelebb vagyunk Istenünkhöz: a temetőben.

„Bosszuálló” vagy „Könyörületes”?

Donáth Benjámint magántudós rehabilitálni akarja a zsidóság Egyistenét. Ennek híre már régen bejárta az összes ujságokat, de én ennek dacára nem tartottam érdemesnek ezzel a kérdéssel foglalkozni. Legutóbb egy felekezeti lap vezércikk helyén pertraktálja a különös eljárást és úgyszólván saját tekintélyével fémjelzi a magántudós biblia-magyarozatát és ez kényszerít engem, hogy a kérdést kellően megvilágítsam.

Ha a zsidók Istenére ráolvassák, hogy „bosszuálló”, ez ellen nem lehet küzdeni és ha igaz volna Donáth Benjámint teóriája, még mindig azt hangoztatnák velünk szemben, hogy a mi Istenünk nem „könyörületes” Isten. A Bibliában sok minden foglaltatik, ami ellentétes és a Tízparancsolatban előfordul: „Meggüntetem az atyák vétkeit a fiakban, harmad és negyediziglen, akik engem gyűlölnék.” Ezzel szemben van a Bibliában számtalan olyan mondat, mely a zsidók Istenének könyörületességét és jóságát hangosan hirdeti. Még állatvédelmi intézkedések is foglaltatik a Bibliában. Másrészt a Tízparancsolaton kívül is lehet találni a Bibliában olyan mondatokat, melyek a könyörületességgel nem egyeztethetők össze. És hiába sikerülne, aminthogy nem sikerülhet Donáth Benjámintnak azt beigazolnia, hogy a Tízparancsolat harmad és negyedizigleni büntetést nem helyez kilátásba, még mindig marad elég olyan mondat a Bibliában, mely a modern kultúra és etikával össze nem egyeztethető. De a hívő zsidó az ilyen intézkedéseket nem igyekszik nyelvészeti salto-mortalékkal kimagyarázni, hanem beéri azzal a jámbor és egyszerű magyarozattal, hogy a Biblia egyes mondatainak mélyére a véges emberi értelem nem tud behatolni.

Nemcsak a Bibliában, de az Új-testamentumban is vannak egyes mondások, melyekkel a modern kultúra és etika nem tud megbarátkozni. Így a Máté evangéliumból idézem a következőket: „Hogy reátok szálljon minden igaz vér, mely kiömlött a földön”, Az ítélet napján könnyebb lesz Sodoma és Gomora földjének

dolga, mint annak a városnak”, „Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én Mennyei Atyám előtt”, „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem, hogy fegyvert”. Lukács evangélioma egy másik kifejezést használ: „hogymeg hasonlást”, „Azért jöttem, hogy a világra tüzet bocsássak”, „De most akinek erszénye van elővegye, hasonlókép a táskát: és akinek nincs, adja el felső ruháját és vegyen szablyát”. Lehet még ezeken kívül sokat idézni, amelyek nem férnek össze a mai általánosan elfogadott etikával, még sem találkozik a keresztény felekezet hű fiai között senki, aki igyekezne az evangélium ősi eredeti szavait megmásítani, avagy *nyelvészeti művészkedéssel félremagyarázni*.

Donáth Benjámín sem akarja a Tízparancsolat eredeti szavait *máskép magyarázni*, mert ennek egyrészt semmi célja nincs, másrészt nem is lehetséges. A Biblia fordítása és értelmezése nálunk egy fix pont, mely dogmává merevedett, melyből egy jottányit sem lehet elvenni. Mi a Bibliát szájbéli hagyományok útján fordítjuk, mely hagyományok visszamennek egész Mózes Tanítónkig és ezen semmiféle politikumból nem lehet változtatni. Ezt a következő példával illusztrálom. Közismert, hogy a Biblia a zsidóknak megtiltja a sertéshús evését. A sertés szó héberül úgy hangzik: „Cházir”. Semmiféle magyarázat a világon nem képes a zsidókkal elhíttetni, hogy a „Cházir” kifejezés alatt a Biblia mást értett, mint sertést. Viszont, hogy a Cházir sertést jelent, csakis szájbéli hagyományból tudjuk, melyet mifelénk úgy hívnak: „Tajré sebal Pé”. A katolikus egyház is ismeri ezt a rendszert a következő kifejezés alatt: „*Verba sancta, non scripta*”.

Én Donáth Benjámín magántudós bibliamagyarázatával nem foglalkoztani volna. Ha ő jónak látja egy egyébként nagyon tiszteletreméltó római kollegium elé terjeszteni az ő híres Istenmentését, ám lelke rajta. De midőn az „Egyenlőség” vezércikkben dicsőíti a zsidók Egyistenének rehabilitálását, akkor mégis kénytelen vagyok szerényen, de annál szigorúbban ez ellen tiltakozni. Mert mi ilyen mentségre nem szorulunk és nekünk *semmiféle kollegium, semmiféle tudományos akadémia, semmiféle tudományos egyetem* nem fogja a Bibliát máskép magyarázni mintahogy mi ezt tanultuk apáinktól és az apák az ősapáktól, vissza egész Mózesig, aki az első Tanítómesterünk volt: „*Isch mipi isch, mipi majse*”.

Dr. Kenéz-Kurländer Ede

ANGOL, FRANCIA URIDIVAT,
FEHÉRNEMŰ ÉS KALAP-
KÜLÖNLEGESSÉGEK

SCHULZER és SCHWIMMER

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 47.

TELEFON: 145-99.

Felekezeti demokráciát!

irta: Sós Endre.

A legközelebbi napokban sor kerül a Pesti Izraelita Hitközség reformjainak a megvalósítására. A legközelebbi időben döntenie kell a képviselőtestületnek arról a kérdésről: bevonja-e a zsidóság tömegeit a felekezeti élet sáncaiba?

A hírek arról szólnak, hogy a hitközség képviselőtestülete nem lesz túlságosan liberális és nem fogja nagyon respektálni a korszerű követelményeket.

Igy például: *fenntartja a bekebelezés intézményét és a be nem kebelezett tagoknál harminc pengős adócenzust fog követelni. A nőket pedig úgy az aktív, mint a passzív választójogból kirekeszti.*

Azok, akik ismerik a hitközség belső állapotait, azt terjesztik, hogy ezért a reformnak nevezett, de voltaképpen semmit sem változtató rendszerért Stern Samu semmikép sem felelős. A hitközség kitűnő elnöke több ízben exponálta magát a jogok kiterjesztése mellett. De mindig ellene foglaltak állást a többiek, köztük a hitközség olyan vezetői, akik a felekezeti életen kívül egészen mást hirdettek.

Nem Bródy Ernőről, vagy Fábián Béláról lehet itt szó. *Nem is merném feltételezni, hogy aki egész pályafutása alatt az általános, titkos választójogért harcolt, épen a hitközséget fosztaná meg a legszélesebb körű választójogtól.* Egészen bizonyos, hogy nem mulasztják majd el kifejtani álláspontjukat a reform tárgyalása során és élesen síkraszállanak — a politikai demokrácia után — a felekezeti demokráciáért is. És meggyőzik majd a képviselőtestületet arról, hogy nincs ok aggodalomra. A jogkiterjesztés még sohasem ártott, a jogfosztás azonban már igen gyakran. Nemcsak a politikában. A felekezeti életben is. /A képviselőtestületi tagok egy része Bécs példájára hivatkozik. Bécsben a választójog kiterjesztése a szocialisták befolyását erősítette meg. Budapesten nem kell ettől tartani. Aligha vonulna be a hitközség üléstermébe szocialista többség. A szocialista kisebbség megjelenése pedig csak hasznos lenne, mert közelebb hozná a zsidósághoz azt a réteget, amely nem túlságosan erős a zsidóságában. A szocialisták a hitközségi munkán keresztül jobban beleélnék magukat a vallás szellemébe és meggyőződnének arról,

hogy a szocializmus és a vallás nem ellentétes fogalmak. Svájcban, például, akadnak katolikus papok, akik a szocialisták táborához tartoznak . . .

Az alsóbb néprétegek bevonása a vallásos munkába egyébként minden felekezethél szép eredményeket produkált. Egyesek szerint a francia katholicizmus reneszánszát az alsóbb néposztályok „megtérítése” idézte elő. Az egyház és az állam szétválasztása következtében elszegényedett a francia katholicizmus. A plébániák nem várják készen papjaikat. A papoknak kell plébániát teremteni. A nyomortanyák és legalsóbb néprétegek meghódításával kell plébániáknak keletkezni. Az egyház nyomora a régi, tunya papok helyébe harcos papokat teremtett és a harcos papok felujították a francia katholicizmust. Talán a zsidóságnál sem lenne máskép. A szegény zsidók bevonulása a felekezeti élet alkotmányos keretei közé meghozná a pesti zsidóság reneszánszát./

Mindenképen meg kell valósítani a korszerű reformokat és az a kérésünk Stern Samuhoz, hogy ne engedje magát letéríteni arról az utról, amelyen haladt és amelyen megindult az osztatlan tekintélyű elnökök sorába. Az összes hívek szeretete felé. Ha Stern Samu köti magát a hitközség átalakításához, a képviselőtestület nem alkudhatja le a korszerű változtatásokat.

*

A bekebelezés elavult intézményét sürgősen el kell törölni. Ne legyenek első- és másodrangú zsidók. Ne legyen zsidó rendiség. Ne legyen zsidó ősiség. A bekebelezésnek volt értelme. Hogyne! A béke és a háboru éveiben, amikor évente ezer- és ezer keleti zsidó telepedett le Budapesten és ezeket először ki kellett próbálni, ezeket először rá kellett nevelni a felekezeti életre. Ugyanigy igazságtalan a harminc pengős adócenzus a be nem kebelezettek részére. Minden hitközségi tagnak, aki elérte az érettséghez szükséges korhatárt, joga van a felekezeti életben felemelni a szavát és eldönteni: kit biz meg a hitközség vezetésével? Nagy hiba kirekeszteni a felekezeti életből a nőket. Súlyos vétek jogtalanná tenni azokat, akik a zsidóságot fenntartják. Nem titok, hogy az élet mai zivataros korszakában nem a férfiak, hanem a nők őrzik a zsidó tradíciókat. A férfiakat közönyössé teszik a kenyérgondok. Hány zsidó férfi tért volna ki, hagyta volna ott a felekezetét, ha nem tartotta volna vissza a zsidó otthon melege, a zsidó hitves intó szava. /Egyébként Budán és Szegeden már meg van a nők aktiv és passzív választójoga és csak haszon volt belőle. A nők hatalmas munkát vállaltak magukra és a vállalt munkát becsületesen elvégezték. A zsidóság egy

része arra hivatkozik, hogy a zsidó tradícióval ellentétben áll a nők joggal való felruházása. Erre könnyű felelni. Az orthodoxok mondhatnák, hogy a nők egészen más feladatokra hivatottak, hogy a nők nem jelenhetnek meg a közélet forumán. De a neológ hitközségekben a vezetők már sokkal tovább jutottak el, mint a nők választójogáig. A zsidó rabbik — és ezt senkisémm veheti rossz néven — elvállalják bálok védnökségeit a jótékony cél érdekében és megjelennek a legkülönbözőbb koncerteken, amelyeknek fényét csak emelik ezzel a ténykedéssel. Így tehát nem kerülnének konfliktusba a zsidó törvényekkel akkor sem, ha együtt foglalnának helyet a nőkkel a képviselőtestület termében./

Végül követelni kell a lajstromos választási rendszert, amely képviseletet biztosít a kisebbségeknek. Amely szóhoz juttatja az egész zsidóságot. Nem enged mellőzni egyetlen árnyalatot és nem enged kiküszöbölni egyetlen termékeny kritikát sem. A lajstromos, aránylagos választási rendszer az egyetlen igazságos választási eljárás.

Nagyon félek az ugynevezett „örökös tagok” intézményétől. Megmondom: én attól tartok, hogy az „örökös tagság” intézménye nem a zsidó írókat és művészeket állítja majd a felekezeti élet szolgálatába, hanem *arra lesz jó, hogy kivénült képviselőtestületi tagokat és fáradt előljárókat biztos révbe juttasson.* /A zsidóság nagyjainak a hitközségi életbe való bevonásához nem kell „örökös tagságokat” csinálni. A sok képviselőtestületi tag közül bizonyára akadna egy-két olyan öregúr, aki kimerültségére hivatkozva, átengedné a helyét az új erőknél./

Felekezeti demokráciát követelünk! El kell törölni a bekebelezést! Meg kell szüntetni az adócenzust! Választójogot kell adni a nőknek! Meg kell valósítani a lajstromos választási rendszert!

A zsidóság csak akkor kérhet a politikai életben jogkiterjesztést, ha azt a felekezeti életben is megadja.

Kezdődjék meg a legelszántabb küzdelem a jogtalan zsidóság jogaiért, az ország első hitközségének szebb és boldogabb jövőjéért! Ez a harc egyesítse a zsidóság legjobbait. A régieket és az újakat.

REMÉNY A zsidó
gyermek
lapja!

Akikre szükség van...

**Vészi József, Dési Géza
Lédermann Mór, Eismann Gyula**

Nem először és nem utóljára foglalkozunk a küszöbön álló hitközségi választásokkal, s ezzel kapcsolatban a hitközség vezetése újjászervezésének kérdésével. Felesleges ezért hangsúlyoznunk, hogy nem a sajtó feladata a jelölések megejtése, s különösen olyan személyeknek a propagálása, akiknek erre a propagandára szükségük van. A sajtó számára előirt tárgyilagosság azonban nem zárhatja ki azt, hogy közérdekből meg ne állapítsuk, kik azok, akikre szüksége van az újjáalakítandó hitközségi vezetőségnek és a pesti zsidóságnak, hogy befelé és kifelé kellő súlylyal, tekintéllyel és eredménnyel működhessen. Annál is inkább, mert most új előljárói állások kreálásáról van szó, nem pedig régi, nagy érdemeket szerzett előljárók kicseréléséről.

Azok között, akik eddig a vezetőségből hiányoztak, s akikre a jövőben szükség van, kiemelkedik elsősorban Vészi József, Dési Géza, Lédermann Mór és Eismann Gyula személye. Egyikről sem kell sokat mondanunk, mert nélkülözhetetlenségüket éppen az bizonyítja, hogy eddig is hiányoztak mindenkinek, s eddig is teljesítették kötelességüket a hitközségi vezetőségen kívül állva is.

Vészi József, a nagytekintélyű lapszerkesztő és felsőházi tag nem egyszer emelte fel súlyos szavát a zsidóság érdekében. Gróf Teleky Pállal folytatott polémiája a vádlottak padjára jutatta a nagy publicistát, kinek neve világhíres és nagyban emelne a hitközség tekintélyét a világ minden tájékán.

Dési Géza, a régi parlamenti erkölcsök reprezentánsa az új országgyűlésen, harmincéves politikai pályája alatt a politikai karrier érdekében soha egy pillanatra nem tagadta meg zsidóságát, hanem büszkén hivatkozott felekezeti hovatartozására. Kiváló szónoki képessége, bájos egyénisége mellett a felekezeti ügyeknek egyik legjobb ismerője és így az Ő közreműködését a hitközség minden rétege óhajtja és nem akarja a jövőben nélkülözni.

Lédermann Mór, a főváros törvényhatóságának örökös

tagja, a kereskedelmi élet vezető tényezője már megmutatta egyszer hivatottságát a hitközség ügyeinek vezetésére. Az Ő nevéhez fűződik a hitközség ügyeinek kommunutáni sikeres reorganizálása, az anyagi és erkölcsi értéket jelentő maceszgyár felállítása, s a hitközségi kórháznak új osztályokkal és laboratóriumokkal való kibővítése.

Eisnmann Gyula az utolsó választások alkalmából kimaradt a vezetők közül. Ő a kiháló félben levő mecénások egyik utolsó reprezentánsa, kinek áldozatkész és rajongó lelkesedését a hívek nem tudják és nem akarják nélkülözni.

Odavetett mondatok ezek csupán és nem kimerítő jellemzések. De talán senkisé fogja tagadni, hogyha Hajdu Marcell, Glücksthal Samu és a többi urak mellett Vészi József, Dési Géza, Lédermann Mór és Eisnmann Gyula is helyet foglalnak a hitközség előljáróságában, akkor a pesti zsidóság olyan egységes frontja létesül, amilyenre szükség van, s amely alkalmas lehet arra, hogy megbirkózzék a nehéz idők nehéz feladataival.

Egy létesítendő pesti jesiva kérdéséhez.

Hajdu Marcelnek, a pesti hitközség lánglelkű vezérének eszméjét, miszerint a Rabbiképzővel kapcsolatosan Budapesten jesiva állíttassék, örömmel üdvözöljük.

Nem mintha a Rabbiképző nem állana hivatásának magaslatán, nem mintha nem teljesítené hiánytalanul feladatát, — az eddigi talmud-professzorok fényes névsora: *Bloch, Brill, Blau, Guttmann, Klein, Hoffer* garantálta s garantálja, hogy a talmudi diszciplina a Rabbiképzőben a legszakszerűbben, a legalaposabban, a leglelkiismeretesebben kezeltetik. Hanem a növendéknek a tantárgyak sokféleségénél fogva nincs alkalma s módja a meghatározott időn belül a szükséges, mindenesetre a legkonzervatívabb igényeket is kielégítő alaposságra szert tenni a talmudi ismeretekben, mint erre *Hajdu Marcel* helyesen rámutatott. Nem áztatjuk magunkat, hogy egy kiegészítő talmuditanfolyam felállításával mindjárt gaonok lesznek a Rabbiképzőből kikerült rabbik. A rabbiképző növendékei nem szerezhetik meg in talmu-

„Várom egy csésze teára”

mondja a fiatal asszony. Ezzel azonban máris kötelezettséget vállal magára, hogy jó teát fog adni. A

Meinl Speciálüzletében

vásárolt teakeverékből olyan ital készül, amelytől a legkényesebb vendég is el lesz ragadtatva.

Meinl Gyula

dicis azt a tájékozottságot, mint a jesivában a bocher, ki egyebet sem tesz, csak a talmudot forgatja. Azonban az eddiginé mélyebb alaposságra s nagyobb készségre tehet szert a talmudi ismeretekben a szemináriumi növendék, ha megfelelő talmudi propedeutikában részesül felvétele előtt — s belépése után — ezt mindjárt hozzátesszük — megfelelő korrepetícióban részesül.

Azonban nem oszthatjuk Hajdu Marcelnek azt a nézetét, miszerint két évben állapítassék meg ennek a kiegészítő tanfolyamnak a tartama. Ez nagyon hosszúra nyujtaná a Rabbiképzőnek amúgy is hosszú, 10—11 évre terjedő tanfolyamát. A kiegészítő tanfolyam tartamát, föltéve, hogy a növendék hoz már magával bizonyos ismereteket, célszerűen egy évben lehet megállapítani. Ez idő alatt a növendék kizáróan s behatóan talmudi tanulmányokkal foglalkozik. Azután pedig, mikor már fölvétetett a Rabbiképzőbe, mint már említettük, korrepetálásra el-eljár erre a tanfolyamra, ahol átveszik vele a Rabbiképzőben előadott anyagot, ami időmegtakarítást jelent számára s garantálja azt, hogy gondosan s alaposan megy végig a tanult anyagon.

Igy lényegesen mélyülhet s bővíülhet a növendék talmudismerete.

E tanfolyam előadójának természetesen kontaktus-taktusban kell lenni a Rabbiképzővel s a talmudi diszciplína tudományos kezelése tekintetében is a Rabbiképző nívóján kell állnia, hogy zavar s diszharmónia a tanulásban ne támadjon.

E tanfolyamot, vagy intézményt nem kell okvetlenül jesivának nevezni, hisz máris félreértésre adott ez elnevezés okot. Kinálkozik elég más név is, de ez már részletkérdés.

Szekszárd

Rubinstein Mátyás főrabbi

Néhány színes esemény Hajdu és Eppler propaganda utjáról.

(Berlini tudósítónktól) Mint ösmeretes *Hajdu Marcel*, a pesti zsidó hitközség elnökhelyettese és *Eppler Sándor* főtitkár a közelmúltban itt jártak Berlinben. Utazásuknak főcélja a zsidó szövetkezeti mozgalom részére támogatást szerezni a német zsidóságtól. A világ gazdasági válsága ugyanis egyik ország zsidóvallású polgárait sem súlytotta annyira, mint Magyarországot. A két kiváló közéleti férfit mindenhol kellő ünnepélyességgel fogadták és a szövetkezeti mozgalomra vonatkozó előterjesztésük a legmesszebbmenőkig megértésre és méltánylásra talált

Berlini tartózkodásuk alatt ellátogattak a Lewetzow strassei templomba is, hogy meghalgassák *Joachim Princ* szónoklatát, akinek szónoki képessége méltán világhírű. Hajdut és Epplert azonban le-sujtó meglepetés érte a látogatás kapcsán. A templom gondnoka ugyanis közölte velük, hogy nem fogják hallani Joachim Princet, mert a zseniális szónokot megrendítő családi tragédia sujtotta. Alig huszonnyolc éves felesége három nappal ezelőtt gyermekágyi kózban meghalt.

A két propaganda-utat járó hitközségi megbízott változatos élményeket szerzett. Egyik zsidó intézménynél nagyon tartózkodóan fogadták őket. Hajdu Marcel és Eppler Sándor mindent megtettek, hogy enyhítsék az ellenük megnyilvánuló hangulatot, de sikertelenül. Végre Hajdu Marcel előrukkolt az egyenes szóval:

— Mondják uraim — kérdezte — miért ilyen hűvösek hozzánk, miért zárkóznak el a magyar zsidóság támogatása elől?

Az intézmény egyik vezetője a nyílt kérdésre kertelés nélkül felelt:

— Hogy miért? Hát megmondom. A magyar zsidóságról semmit nem hallunk, ha közös érdekről van szó. Mikor azonban nekik van szükségük más nemzetbeli hittestvéreik segítségére, akkor jelentkezik. De csak akkor. Ezért nem tudunk mi rokonszenvet tanúsítani ügyük iránt.

Hajdu Marcel és Eppler Sándor egy pillanatig lefegyverzetten álltak a nem minden alapot nélkülöző váddal szemben. Eddig mindenütt kitüntető szívélyességgel fogadták őket. Alig győztek eleget tenni a meghívásoknak. Erre a fogadtatásra igazán nem számíthattak sehol sem. Már-már úgy látszott, hogy minden el van veszve, amikor Hajdu Marcel szinte akaratlanul a következőket mondta:

— „Ha ezekben az időkben teljesen hallgatnál is, más helyről támad majd a zsidók számára szabadulás és menekvés.”

Az idézet Eszter könyvéből való és héberül így hangzik: „Rewach wehaculú jájmajd mimúkajm achér.”

Ez azonban most nem fontos. Fontos az, hogy az intézmény elnökét frappírozta a tökéletesen találó idézet és csak ennyit mondott:

— Testvér. „Anusim achim anachnü” Cselekedni azonban többet cselekedett. Mégpedig teljes garanciát nyújtott arra, hogy ha a szövetkezeti mozgalom a részjegyzés stádiumába érkezik, akkor a maga részéről megfelelő mennyiségű részjegyet köt majd le.

Igy mentette meg egy hirtelen, de különösen idejében támadt ötlet a magyar zsidóság szövetkezeti mozgalomát egyik berlini zsidó intézményének hűvösségéről.

Paul Friedrich

Roóz Rezső

ünnepélése

Az ujságírók most ünnepelték Roóz Rezső harmincéves ujságírói jubileumát. *Roóz Rezső*, a „Magyar Hirlap” felelős szerkesztője, a lapon így szerepel, valójában azonban ő a lap *ujját-teremtője, sőt megmentője*.

A Magyar Hirlap már a békében tekintélyes ujság volt, igazi jelentőségét azonban a „Világ” betiltása után érte el, mert mindenki tudja, hogy a Magyar Hirlap tulajdonképen a „Világ” folytatása. Roóz szerkesztő igen nehéz időkben került a laphoz, óriási felelőséget kellett viselni fölfelé és lefelé is. Ő becsülettel viselte és viseli ezt a felelőséget.

A lapot két év előtt kritikus helyzetből mentette meg, amelybe a lapszerkesztői és lapkiadói dilettantizmus juttatta. Szanálta a vállalatot, tisztességes eszközökkel racionális alapra fektette és tette ezt anélkül, hogy ujságírókat épített volna le, mint ahogy ezt nem egy sokkal nagyobb lapvállalat megtette.

Mióta Roóz Rezső energiája és szorgalma irányítja és vezeti a lapot, a munkatársak kenyere biztosítva van. Roóz szerkesztő

reggeltől délutánig a kiadóhivatal ügyeit ellenőrzi, délután és éjjel a lap szerkesztőségi részét irányítja. Mindenki tudja róla, hogy jó magyar ember és, hogy jó zsidó, aki össze tudja egyeztetni zsidó mivoltát a hazafisággal. Nem destruál, de nem is árulja el a liberalizmus fenkölt elveit. Előkelő pozíciójában nem tartja szükségesnek, hogy kikeresztelkedjék, őt így is megbecsülik illetékes helyeken, mert tudják róla, hogy becsületes ember.

Az egész magyar ujságíró-társadalom szeretete vette körül most, hogy jubilált. És kevés ember érdemli meg jobban ezt a szeretetet, mint ő. Egyszerű, jószívű ember Roóz Rezső, aki szereti a munkatársait és akit a munkatársai is szeretnek, mert gondjaikat megérti és munkásságukat méltányolja.

A magyar lapvezérek között megkülönböztetett hely illeti meg Roóz Rezsőt. A magyar társadalomnak, a magyar politikának, a magyar ujságírásnak és a magyar zsidóknak sok ilyen talpig férfire volna szüksége, mint amilyen *Roóz Rezső*.

Olvasom, . . . nem olvasom . . .

Nem olvasom

A rituális fürdő és a nők választójoga nem fér össze, az bizonyos, de egy hitközségben, hol a rituális fürdőt be kellett csukni frekvencia hiányában, nem helyes, ha a nőktől megvonjuk az aktív és a passzív választójogot. A napokban végignéztem két jótékonyági táncmulatságot. Jelen voltak a *hitközség vezetői*, láttam a zsufolt teremben *rabbinusokat*, kik derüs tekintettel figyelték a szemrevaló fiatalság ujszerű táncait. Megállapítottam, hogy ezek a jótékonyági mulatságok a hajdani *Astarte-kultusz* modernizált csökevényei, az ősi mintának enyhe utánzata. Ha a régi próféták közül valamelyik feltámadna a mai bálok ellen épúgy prófétálna, mint hajdan a *Baal-zebub kultusszal* szemben. Ezen elfogadott és a rabbiság által szentesített szokások mellett nincsen a hitközségnek erkölcsi alapja arra, hogy a nőket kizárják az eklézsiából. Helyesen jegyzi meg *Sós Endre*, hogy ami az orthodoxoknál érthető és helyes, az a pesti nagy - hitközségnél anakronizmus. Én *Sós Endre* érvelését alátámasztom a következő adat-

tal. A pesti hitközségnek mintegy 8 ezer önálló adófizető nő tagja van. És még egyet. Városi és országos képviselő választásoknál az orthodox nők is szavaznak, a törvény kényszeríti őket pénzbüntetés terhe mellett.

Nem olvasom

Egyszer minden megszületik. A Pesti Izr. Hitközség Alapszabályainak módosítására vonatkozó előjárósági javaslat is. A két tekintélyes terjedelmű füzetet lapzárta után kaptam kézhez és így nem volt időm az anyag teljes feldolgozásához. Egyet azonban röptiben is megállapíthatok, mégpedig rosszaló fejcsóválások közben. Mégpedig azt, hogy a javaslatokból hiányoznak az *összeférhetetlenségre vonatkozó* indítványok.

Olvasom

Nagyságos Főszerkesztő Ur! Ne haragudjék meg soraimért, mikor minden nagyrabecsülésem mellett és a magam jelentéktelenségének abszolút tudatában felpanaszolom, hogy a debreceni stat. quo hitközség fizetést lecsökkentő hírét nagybecsű lapjában közölte.

Súlyos következményekkel járó közlés volt ez: valamennyi rós. hakóhol, ott is, ahol eddig is *éhbéren* tartották a rabbit és egyéb mesübedeket, fellelkesedett a nagyszerű példán, s ha

eleddig restelkedett, vagy nem mert ilyenféle költségvetés-redukciót keresztül vinni, most már a Szombat legutolsó számával kezében, szaladgál és agítál a debreceni minta követése mellett.

Ez nem volt az Ön szándéka, mégis végzetes következményei vannak, felidézte a romlás szellemét, melyet többé aligha lesz lehetséges megfékezni, jön országszerte és párt-különbség nélkül a fizetés-redukció — „nem fizetni”, abban nincs ellentét — fegyelem-sértés és irányában ki fog alakulni a régen nem hitt „egységes magyar Izrael”.

Egy rabbi.

Nem olvasom

Georg Karesky, a berlini zsidó hitközség elnöke, aki a német gazdasági életben is vezérszerepet tölt be, sok nagyon értékes megfigyeléséről számolt be január 24-iki előadásán. A berlini elnök kapcsolatai, összeköttetései annyira szerteágazók annyira alkalmasak Europa eseményeinek pontos és gyors közlésére, hogy *Georg Karesky* szavait méltán fogadhatjuk el majdnem abszolút tárgyilagosságnak. Előadásán többek között a következőket mondotta: „A világválság korszakában a zsidóságnak magasabb szempontokból kell megítélnie úgy a kizárólag rávonatkozó, mint az általánosság jellegével bíró eseményeket. Ezeknek a magasabb szempontoknak érvényesülése annál is könnyebben történhet meg nálunk, hiszen a mi majdnem négyévezredes multunk megtanithatott és megtanított bennünket az elfogulatlanságra.” A berlini elnök beszédének volt egy nagyon szomorú szakasza is. Ez a szomorú szakasz: ne áltassuk magunkat, *a békeidők nyugalma, boldogsága soha nem jön vissza.*

Erről jut eszünkbe, hogy a mi napja-

inkban mégis fordulnak elő a boldog békére visszaemlékeztető jelenségek. *A Kövessy-vár várura Radó ezredes téli nyomorenyhítő akciójával 30.000 pengő értékű adományt gyűjtött az inségben selymő elaggott színészeknek. Értesülésünk további része úgy szól, hogy sem az adakozók, sem adományokban részesülők között nem érvényesült . . . a numerus clausus . . .*

Nem olvasom

Patai Józsefnek, a Mult és Jövő főszerkesztőjének *Georg Karesky* berlini hitközségi elnök tiszteletére rendezett estélyén számos közéleti és hitközségi vezérférfiu volt jelen. Az egyik sarokban *Stern Samu* elnök, *Vészi József*, *Glücksthal Samu*, *Friedmann Ignác* és *Kenéz-Kurländer* doktor, a *Szombat* szerkesztője a sajtóról beszélgettek. *Georg Karesky* éppen akkor lépett a társasághoz, amikor *Stern Samu* elnök a következőket mondta:

— A sajtónak csak egy végcél lebeg a szeme előtt: a pénz. *Kenéz - Kurländer* szerkesztő az egész sajtót megvédelmezőn felelte:

— Elnök urnak csak részben van igaza. Engedje meg, hogy *Ibn Pakuda* spanyol zsidó író egy példájával világítsam meg ellenvetésemet. A kötél-táncos, mikor kifeszíti a kötelet, mikor felkészül a produkcióra, arra gondol, hogy vajon mennyit fog jövedelmezni mutatványára. Mikor azonban a kötélre lép, nem pénzre gondol, hanem arra, hogy sikeresen végezze dolgát. Ha

nem így lenne, kitörné a nyakát. Így van ez a sajtóval is. Gondol a sajtó munkása a kereseti esélyekre, hiszen a lapnak is élnie kell valamiből, de mikor tollat fog, csak a munkájával van elfoglalva, csak az igazságáért dolgozik. Ellenkező esetben . . . ő is kitörné a nyakát.

Kenéz doktor válasza valóságosan frappirozta a hallgatóságot. Georg Karesky mosolyogva helyeselt, Vészi József és Friedmann Ignác pedig melegen szorongatták a kezét, mintha megakarták volna köszönni neki a sajtó talpraesett védelmét. A válasz hatása alól Stern Samu sem tudta kivonni magát. Enyhült mosolyából legalább is erre lehetett következtetni. G.

Olvasom

Egyik fővárosi zsidó ujság január 18.-i számában hirt közöl arról, hogy lord Melchett, aki a cionizmusnak egyik legkiválóbb vezér férfja volt, zsidó szertartások mellőzésével, rabbi nélkül a Szent Pongrác nevű keresztény temetőben, keresztény felesége sírboltjába helyezték örök nyugalomra. A cionisták között természetesen nagy megütközést keltett ez a valószínűtlen híradás. Lord Melchett-ről mindenki tudta, hogy ötven éves koráig teljesen közömbösen viselkedett vallásával szemben és csak deresedő fejjel találta meg az utat a cionizmushoz. Teljesen hihetetlennek látszott azonban, hogy a nagynevű lord ne gondoskodott volna arról, hogy temetése a zsidó vallás törvényei szerint történjék meg. A szóban forgó lap, úgy látszik maga is rájött, hogy képtelenség, amit állít, mert a következő számban nagy kegyesen, mondhatnánk zsentrieskedő gavallériával tudtul adja, hogy „mégis volt egy rabbi a Szent Pongrác temetőben.” Tehát mégis volt! An-

nak dacára, hogy a magyar-zsidóságot monopolizálni szándékozó orgánus nem így szerette volna. „Mégis volt.” Mégis mert lenni! Abszurdum! Ilyen pechet! Nem lehet akkorát ütni a cionistákon, amekkorát az a nemzetieskedő lap szeretett volna, amelyiknek szerkesztői — esetleg! — elmondják a reggeli imában „Állítsd vissza Ciont.”

Annak dacára, hogy a kényszerű helyreigazítás megtörtént, fűzünk néhány szót mi is az üggyhöz. Ez a néhány szó teljesen megbízható londoni forrás híradása:

„Kedden, december 30.-án helyezték nyugalomra lord Melchett Alfrédot, a cionista világszervezet és az angol zsidóság nagy halottját. Lord Melchett holttestét az East Finchl temetőben, a Mond család sírjába temették. A temetés, az elhunyt lord kívánságára, *ősi zsidó rítus szerint ment végbe*. A ravatal előtt gyászörséget felváltva tartottak: *Weizmann, Perlzweig Goldbloom és Goldmann* főrabbi, valamint *Lévay Lawrence és Robert B. Salamon*.”

Tehát: mégis volt, sőt *voltak* rabbi, lord Melchett temetésén . . . *a zsidó temetőben*.

Olvasom

hogy a debreceni statusquo hitközség leszállította tisztviselői fizetését. Szomorú jelenség, még szomorúbb példa. A zsidó elv: „én hacibur óni” visszajára fordult: a szegénység *a községen* ütközik ki.

A gyengébbek kedvéért: a debreceni hitközség bizonyára nem ukázszerűen rendelte el a fizetés-csökkentést, hanem rabbijaival, tisztviselőivel való előzetes megállapodás után, azok hozzájárulásával. Hiszen a debreceni hitközség a status quo alapján áll, sőt ennek a szervezetnek központja és a Sulchán Áruhra esküszik, rabbijai országos nevű tudós halachisták, még tagjai között is akad, aki ért a zsidó kánon-joghoz, mely így nem quo ante, hanem quo nunc is. Már pedig a Sulchán Aruch, Chósen Mispát 333. §. 7. pontjához fűzött és döntő erejű, Sach és Turé Zahov-ból apodictice következik, hogy legalábbis a véglegesített alkalmazottak

fizetése, de az állandóké sem csökkenthető le. Vagy a Sulchán Áruch valóban csak jelszó?

Az analógia kedvéért idejegyzem a jugoszláv zsidó szervezet főtanácsának, mint ítélő bíróságnak ilyen kérdésre tartozó rendelkezését: „Az egyszer megállapított fizetés, pótlék, vagy lakbér stb. összege — hacsak valutaris okok nem forognak fenn — többé nem csökkenthető. Erre vonatkozó peres esetekben a döntésig levonások nem történhetnek.”

Nincs tudomásom arról, hogy ez a szervezet a Sulchán Áruch alapján alakult volna, — csak a Sulchán Áruch szellemében!

Olvasom

F. hó 2.-án a választmány, 8.-án a közgyűlés fog dönteni a hitközség alkotmányáról. Bátor vagyok megjegyezni, hogy ez a közgyűlés nem hivatott a hitközségnek évtizedekre szóló alkotmányt inaugurálni. Egy közület, mely nem volt képes tagjai közül elnököt választani. A többi fogycatékosságait minek soroljam most fel, mikor kimúlás előtt áll. Ennek a közgyűlésnek csak egy feladata volna még hátra: kiterjeszteni a választójogot és némán kimúlni.

Nem olvasom

hogy a helyettes-elöljárói állásokat megszünteti az új alapszabály. Hát ez helyes is. Mert egyes elöljárók ügyköre oly széles, hogy egy ember nem bírja az összes teendőket elvégezni. Így Glücksthal Samu, Vértes, Zahler és más elöljárók csak helyetteseik támogatásával képesek a reájuk nehezedő sok munkát el-

végezni. Ellenben a *dr. Grauer Vilmos* ügyköre nagyon kevés munkát ad és ő olyan fiatalos energiával végzi teendőit, hogy egyáltalán nem szorul helyettesre. Ennek dacára nem is egy, hanem két helyettese van, ezen állásokat legjobb volna megszüntetni, mert *Grauer dr.* nem szorul sem támogatásra, sem helyettesítésre.

Olvasom

a levelek tömegeit, melyet dr. Hajdu Marcellnek multkori, sok pro és contra nézetet kiváltó, tehát aktuális cikkére vonatkoznak. Érdeemes és érdekes volna az egész kérdés - complexumot, mint valami írásos emléket a nyilvánosság elé vinni. Most csak egy levélből idézek: „A Talmudban kiváló rabbik hiányán panaszkodik a pesti izr. hitközség nagy koncepcióju, talmid - cháchám elnökhelyettese. Talán tudja, hogy vannak ilyenek, ha utána járna, könnyen megtudhatná, kik azok. Megtalálná őket (rabbisemináriumot végzetteket) kicsiny, falusi, vagy istenháta-mögötti apró kalitkákbán. Mert a nagy, előkelő hitközségekben eddig nem nagyon verekedtek az ilyen fajta rabbikért, a talmudtudás egyenesen rossz ajánlólevél volt ezekben, ahol — ki kell egyszer már mondani — kizárólag külső, gárdatiszti értékek döntöttek az állások betöltésénél. Szép és dicső dolog lesz, ha a pesti hitközség talmid-cháchám

rabbikat nevel, de előbb szerezzen becsületet a már meglevőknek, vagy határozza el, hogy milyen hosszúnak kell lennie, aki alkalmas arra, hogy talmud-tudóssá neveltessek.”

„Jó lesz megörökíteni, hogy egyik legnagyobb, vidéki hitköz-

ség elnöke mivel döntötte el a rabbiválasztás ügyét. Szólt: Hogy ki mit tud, azt mi nem tudjuk elbírálni, minket csak egy szempont vezethet, melyik a legszálasabb a pályázók közül. Szólt és választott egy schéner rófit.”

HIREK

Gergely Alfréd kitüntetése. A kormányzó megengedte, hogy Gergely Alfréd m. kir. kormányfőtanácsos, bécsi lakosnak az Ausztriai Magyar Kereskedelmi Kamara körül és a bécsi magyarság ügyének támogatásával szerzett érdemeiért, elismerését tudtul adják. Gergely Alfréd a neves jogász dr. Jacobi Béla előljáróhelyettesnek veje.

Frommer Vilmos kitüntetése. Az egész gazdasági világban osztatlan örömet keltett az a hír, hogy a Kormányzó Frommer Vilmos igazgatót a magyar királyi kormányfőtanácsosi címmel tüntette ki. A legmagasabb elismerés arra rendkívülien méltó férfiut ért, aki saját egyéni munkálkodásával érdemelte ki ezt a kitüntetést. Több, mint négy évtizede működik a gabona értékesítési piacon, ahol neve már régóta fogalommá vált.

A nyiregyházi főrabbi előadása I. M. I. T. körében dr. Bernstein Béla, a nyiregyházi főrabbi „A Szentírás elbeszélései és az ásatások” címen tartott előadást a közelmúltban. A jóhírű hitszó-

nok és patinás nevű tudós előadása a pesti közönség körében is nagy tetszést aratott. Különösen érdekesek voltak a Szentírás elbeszéléseivel összekapcsolt ásatási példák, melyek nagy elmélyedésről és széles látókörrel tettek tanuságot.

Anitta Müller Budapesten. A magyar zsidók Pro Palesztina Szövetsége, amely legutóbb Kareskyt látta vendégül, e héten ismét nagy vendéget hoz Budapestre. Dr. Patai József legutóbbi berlini tartózkodása alkalmából mint a Pro Palesztina Szövetség ügyvezető elnöke, meghívta előadásra Anitta Müllert, a „Világ Nő Szövetség” ismert vezető asszonyát, aki számos szociális intézményt teremtett Európában és a Szentföldön. Nemrég Amerikában járt, ahol a zsidó nők nagyszabású új munkáját készítette elő és a múlt héten tért vissza Palesztinából, ahol a női és gyermek otthonokat inspiciálta. A budapesti előkelő női társadalom nagy érdeklődéssel várja a vendéget, aki csütörtökön, j. hó 5.-én este 1/2 7 órakor tartja meg előadását amerikai és palesztinai tapasztalatairól a Kereskedelmi Utazók Egyesületének dísztermében (VI. Jókai u. 4.). Utána bankett lesz a vendég tiszteletére Neiger külön termében.

A budai izr. hitközség közgyűlése. A budai izr. hitközség február hó 12.-én d. u. 6 órakor a budai hitközség nagytermében (Zsigmond utca 49.) tartja közgyűlését.

154 zsidó elemi iskola közül 40 — 50 - től fogják megvonni az államsegélyt. Az Orsz. Izr. Iroda vezetősége hosszabb átiratot intézett szerkesztőségünkhöz, melyben felhívja olvasóink figyelmét az Orsz. Izr. Közalap ujjáteremtésére. A közalap két évtizeden át évente 40.000 aranykoronával istápolta iskoláit és kulturintézményeit. A közalap a háboru után elpusztult, pedig most annál nagyobb szükség lenne rá, mert a takarékosági törvény folytán, mint az Iroda jelenti, 154 zsidó elemi iskola közül 40 — 50 - től fogják az állami segélyt megvonni. Ezeket az iskolákat pedig csakis a közalap feltámasztásával lehet fenntartani. A községkerületi elnökök ülése elhatározta, hogy felkéri a közönséget az adakozásra, valamint arra is, hogy a hitközségi adók 1 %-át évente a közalap részére adományozzák. A zsidó iskoláknak minden tanulója két fillért adakozzon a közalap részére, a tóra előtti adakozás pedig szintén megindítandó. A magunk részéről melegen ajánljuk az Iroda felhívását hittestvéreink figyelmébe

Az Imitben dr. Beneschofszky Imre, budai rabbi tartott előadást *Rózsa Ignác* „Áron öt könyvé”-ről. Az egy órás, magas színvonalú irodalmi *essay* áttekintést nyújtott a mű tartalmáról, conceptiójáról, stílusáról, irodalmi és művészi kvalitásairól, célkitűzéseiről és a zsidó társadalmi életben várható hatásairól. Minden tekintetben elsőrendűt alkotott a szerző, mert a zsidóság minden problémáját érintve, csak azért nem adott megoldást, mert a zsidó tragicum nem is oldható meg. Ujból kell kezdeni a küzdést minden elbukás, minden szenvedés után újabb reménnyel a Messiás eljövételében, a zsidó probléma igazi megoldásában. Ez a remény

csendül ki a hatalmas műből.

A nagyhatású előadás után úgy a felolvasót, mint a jelenlevő *Rózsa Ignác* szerzőt sokáig ünnepelte a közönség, mely zsufolásig megtöltötte a Pesti Izr. Hitközség dísztermét.

MEGHIVÓ. A VIII. - IX. ker. Izr. Nőegylet 1931 február 8-án, vasárnap d. u. ½ 6 órai kezdettel a Fakeskedelmi Csarnok helyiségeiben (Mária Valéria-utca 12.) népkonyhája javára *tánccal egybekötött KULTUR-DÉLUTÁNT* rendez, melyre Önt és b. hozzátartozóit tisztelettel meghívja az Elnökség. Belépőjegy ára P 2.—, Felülfizetéseket hálás köszönettel fogadjunk. **Műsor:** *Radó Teri* chansonénekesnő, *Löwy Klára* saxophonművésznő, *Szász Lilly* előadóművésznő, az Andrásy-uti Színház tagja. *Dalmáth Lenke* zongoraművésznő, *Fehér Lily* előadóművésznő, *Sárossy Mihály* a Bethlen-téri Színház tagja. *Peti Sándor* az Andrásy-uti Színház tagja, *Szigeti S. Sándor* operaénekes, *Szentiványi Kálmán* a Bethlen-téri Színház tagja. A hangverseny megkezdése után az ajtók zárva maradnak. A zenét *Alpár János* jazz-zene-kara szolgáltatja.

NEIGER J.

rituális konyhája világmárka

ALAPITVA 1887.

A súlyos gazdasági helyzetre való tekintettel árainkat rendkívüli módon leszállítottuk Palesztinai kóser borok állandóan raktáron.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4.

Zsidó kultúrest. A Zeneakadémia nagytermében január 18.-án zsidó kultúrestet tartottak. A műsorból két fiatal zsidókantor szereplése emelkedik ki. Az egyik Klein Éliás, aki hatástcélzó előadásmódjával érdemelte ki a jóindulatú közönség tapsait. A másik Weisz Sándor, aki meleg és puha hanganyagával, valamint fejlődésképes énektechnikájával szerezte meg a jelenlévők rokonszenvét. Az est nivóját több fővárosi zsidó művész szereplése biztosította.

Miskolci Zsidó Almanach. (*A Pro Palesztina Szövetség Herzl Clubjának kiadása*) Meglepően tartalmas magyar nyelvű almanachot jelentettek meg a miskolci orthodox zsidók. Cikkeit Kiss Arnold, dr. Venetianer Jakab, dr. Feledi Béla, dr. Szerényi József írták és a nemrég a fővárosban élő Vihar Bélának egy *modern verse* is tarkítja az érdekes könyvet. Bató Lajos Wienben élő kollégánk „A zsidó szolidaritás útja” címen írt cikket számukra. Bató Lajos a magyar zsidóság, különösen pedig a pesti zsidóság közügyekben megnyilvánuló szolidaritástalanságát tárgyalja kesernyés hangon, melyben az egyetlen vigasztaló jelenségnek a magyar ortodoxia magára eszmélését látja.

ZSIDÓ HITTESTVÉREINK FIGYELMÉBE.

Értesítem zsidó hittestvéreimet, hogy

VII. Garay-utca 45. sz. alatti kóser mészárszékemet a Főtisztelendő Rabbiság felügyelete alatt ismét megnyitottam, ahol állandóan raktáron tartom a legjobb minőségű kóser marha és borjúhusokat, amelyeket a **legolcsóbb napi áron** bocsájtom a t. vásárló közönség rendelkezésére.

Teljes tisztelettel

Ligeti Fülöp

VII., Garai utca 45.

Károly Leó huszonöt éve szolgálja a Chevra Kadisát. Endrei S. Henrik a január 19.-i előjárósági ülésen meleg szavakkal méltatta a pénztárfőnök értékes munkásságát. *Károly Leót* jubileuma alkalmával tisztviselő társai is ünneplésben részesítették és ragaszkodásuk kifejezésén kívül értékes ajándékkal is meglepték a kitűnő kollégát. A negyedszázados évfordulót széles körökben kísérték élénk rokonszenvvel.

Engel Julia utóda

ANDORF JÓZSEFNÉ

keztyűk gyári lerakata

BUDAPEST,

VII., ERZSÉBET-KÖRUT 5. SZ.

Saját gyártmányú keztyűk, öz- és szarvasbőr-különlegességek, fűzők, gyógyhaskötők mérték után, melltartók, harisnyák. Vidéki rendeléseket postán szállít.

TISZTITÁST ÉS JAVITÁST
ELVÁLLAL.

Royal Apolló, VII. ker. Erzsébet körut
45—47. Tel.: 429—46, 419—02.

Décsi mozi, VI., Teréz körut 28.

Tel.: A. 259—52.

Palace mozi, VII., Erzsébet körut 8.

Tel.: J. 365—23.

Ufa Uránia, VIII., Rákóczi ut 21.

Tel.: J. 372—04.

Ufa, VI., Teréz körut 60.

Tel.: Aut. 197—68.

Forum, IV., Kossuth Lajos ucca 18.

Tel.: Aut. 895—43.

Kamara mozi, VII., Dohány ucca 42—44

Tel.: J. 440—27.

Corvin, VIII., József körut és Üllői ut
sarak. Tel.: 398—88.

Szerkesztésért és kiadásért

Dr. Kenéz-Kurländer Ede felel

KÖZGAZDASÁG

Dános Árpád új könyve

„Magyarország 1930”

A tudományok népszerűsítésének korát éljük. Az orvosi tudomány; nőgyógyászat, psichoanalízis, sexual problémák, a fizika, a kémia népszerű átdolgozásban ma közkezen forognak. Minden válságban van. A kor embere betegnek érzi magát egyénilig és társadalmilag. Tanul tehát, hogy megállapíthassa, milyen bajok gyötrik. Tudósaink eddig, lehet, hogy elvakultságból, lehet hogy osztályöntudatból nem akarták elismerni Marx gazdasági materializmusát nyilvánosság előtt. Pedig mindenki előtt nyilvánvaló, hogy a háború utáni társadalom összes betegségei, különösen gazdasági okokra vezethetők vissza. A termelés és fogyasztás válságának kinövésai a lelki és sexual problémák is. Régen eljött annak az ideje, hogy valaki hozzáértő ember a mindenbajok forrására rátapintva, tiszta képet nyújtson, vagy legalább is igyekezzon nyújtani, a ma emberének bajai okairól. Dános Árpád új könyve: „Magyarország 1930” azoknak a polgári rétegeknek szól, amelyek számára a gazdasági élet mai vajudása káosz. *Vannak szempontok, amelyeket a könyv elbírálásához bizonyos okokból alapul nem vehetünk.* Abból a szempontból tekintve azonban ezt a könyvet, amelyik íróját megalkotására készítette, megállapíthatjuk, hogy hézagpótló jelentőségű. Magyarország polgári rétege a békeidők visszavágyásának mákonyával bódítja magát, hogy ne kelljen a rideg valósággal szembenézni. A polgár szülők 18 — 20 esztendő gyermeke, sajnos, *meg sem közelíti a munkás ifjúság közgazdasági felkészültségét.* De csodálkozni nem is lehet ezen, hiszen a szülők összes közgazdasági tudása kimerül a haszon vagy a veszteség megállapításában. Dános Árpád könyve, ha elkerül a kis- és középpolgár kezéhez, — *aminek ma igen kevés reménye lehet* — feltétlenül ki fogja rángatni őket a rájuk nézve veszedelmes szellemi lustaságból. Ez a könyv Magyarország gazdaságilag tudatlan polgári osztályának első mentőövje Reméljük, *hogy mások is elindulnak a még tudatlanságában is magára hagyott magyar középosztály segítségére . . .*

